

A gyöngyösi Szeplőtelen Fogantatás Társulat története 1908-tól 1950-ig I.

A társulat szervezeti felépítése

Várallyayné Hatala Emese

ABSTRACT: *The history of the Immaculate Conception Society of Gyöngyös from 1908 to 1950. This essay discusses the organizational building up, working and everyday life of the youngest and smallest religious society called the Immaculate Conception Society in Gyöngyös. It belonged to the St. Bartholomew church in the upper (northern) part of the town. The members of the society were mainly wine-growers. Its building up was formed on the model of the earlier religious societies. To this moment the life of this society was not written up. The writing up was worked out on the basis of original (oral and written) sources.*

I.

A középkor folyamán egyes mezővárosokban, falvakban az iparos céhek szervezeti felépítésének és reguláinak mintájára vallásos társulatok jöttek létre. A vallásos társulatokat „confraternitas, coetus, sodalitas, congregatio vagy céh névvel jelölték a 14–20. sz. folyamán.”¹ Ezek önkéntesen szerveződött, helyi világi szervezetek voltak, melyek a róm. kat. egyház, főként a szerzetesrendek segítségével alakultak.²

A gyöngyösi vallásos társulatok tagjainak túlnyomó többsége szőlőműves volt. Rendelkeztek közös tulajdonú szőlőterületekkel és legtöbbjüknek malmai is voltak a Bene patakon.³ A plébániatemplomukban védőszentjeik tiszteletére oltárokat tartottak fenn, melyek gondozását szőlőbirtokaik jövedelméből fedezték.⁴ Az oltáraiknál tartották évi miséiket. A 18. sz.-ban közel 30 iparos céh és vallásos társulat működött a városban.⁵ Vallásos társulatok a 18. sz.-ban pl. az Úr céhe, a Szent Miklós, Szent Tamás, Szent Kereszt és a Szent István céhek.⁶ Articulusaik (alapszabályaik) az évszázadok során időnként módosultak, de a társulatok nagyrésze mindmáig tevékenykedik. Századunk huszas-harmincas éveiben tíz vallásos társulat működött Gyöngyösön. A felsővárosi plébániatemplomhoz kapcsolódott a Szent Tamás, a Szent Kereszt, a Szűz Mária, a Rózsafüzér és a Szeplőtelen Fogantatás Társulat. Az alsóvárosi feren-

1. KECSKÉS Péter 1992. 63.

2. UO. 63.

3. LÖFFLER Erzsébet 1984. 290.

4. Uo. 290.

5. KECSKÉS Péter 1992. 63.

6. LÖFFLER Erzsébet 1984. 290.

ces templomhoz a Szent Lélek, a Szent István, a Jézus szíve és a Rozálium Társulat tartozott. A gyöngyöspüspöki templomhoz a Szűz Mária Társulat kötődött.

Török Kálmán felsővárosi plébános századunk elején így ír a gyöngyösi vallásos társulatokról: Jótékony „intézményeket alapítottak a hajdan itt működő jezsuiták ... a földművesosztály körében. E ... vallásos társulatok ... az iparos czéh rendszeréből kölcsönözték alapvonásaikat. S míg egyrészt az összetartozás, együttérzés és hasonló polgárerények ápolásával ... kultúrintézményekké váltak, másrészt önkormányzati szervezetükkel hathatósan közremunkáltak, hogy fegyelmezett tagjaik a város életében, ennek javára érvényesültek. A város e legrégebbi társulatai, századok szentesítette szervezetükben, ma is melegágyai a vallásos erényeknek, mely az embertárs jó és balsorsában tevékenységével ... tesz bizonyoságot arról, hogy helyes szociális érzéke van”.⁷

A vallásos társulatok benső élete még igen feltáratlan terület, mert az utóbbi évtizedekben a források tanulmányozására kevés esetben adódott lehetőség. Tagjaik – érthető okoknál fogva – többnyire elzárkóztak a társulatok életét feltáró beszélgetésektől, és az otthonukban őrzött írott és tárgyi források rendelkezésre bocsátásától.

II.

Dolgozatomban az egyik gyöngyösi confraternitas, a Szeplőtelen Fogantatás Társulat társadalomtörténeti és néprajzi szempontból is tanulságos életét és működését szeretném bemutatni.

A társulat történetének, tevékenységének feldolgozása eredeti források alapján történt. Szóbeli adatközlőm Kóródi András (74 éves), akinek felmenői emberemlékezet óta társulati tagok voltak, s ezt a hagyományt követte ő is. Az írott forrásokat szinte megelevenítik ezek a szóbeli visszaemlékezések, melyek főként a társulat mindennapi életét festik le igen szemléletesen.

Adatközlőm rendelkezésemre bocsátotta egy időre a Szeplőtelen Fogantatás Társulat könyveit, pl.: articuluskönyv (a társulat alapszabályzata), leltárkönyv, névsorkönyv, alapító- és zárszámadáskönyv, miséskönyv, jegyzőkönyv (1909–37), kiadásos és bevételes jegyzőkönyv, jegyzőkönyv (1944–49), megörökítési jegyzőkönyv [1., 2., 3. kép]. E könyvek jó forrásul szolgáltak arra, hogy a társulat történetét, szokásait és a tagok gondolkodásmódját megismertesse velünk.

Tárgyi forrásul szolgáltak a féltve őrzött keresztetek, fényképek, és a Szent Bertalan templomban lévő társulati oltár és lobogó, melyek jól kiegészítik és szemléletesebbé teszik a társulat tevékenységéről alkotott képet.

A Szeplőtelen Fogantatás Társulat egyike volt a 20. században Gyöngyösön működő tíz vallásos társulatnak. Felsővárosi társulat volt, a Szent Bertalan templomot tartotta főtemplomának, ott volt az oltára, ott tartotta társulati miséit. [4. kép]

Ez a legkésőbbi alapítású vallásos társulat Gyöngyösön, alapszabályzata 1908. dec. 1-én lett egyházhatóságilag jóváhagyva az egri érsekség által, s ebben az évben írta alá Török Kálmán, a Szent Bertalan templom esperes plébánosa is.

A társulat alapszabályainak első szakaszában ez áll: „A Szeplőtelen Fogantatás-Társulat

7. BOROVSZKY Samu 1909. 135.

1. kép: az alapító és zárszámadáskönyv első oldala

alakult Gyöngyös város róm. kath. vallású híveinek körében isteni Megváltónk születésének tizenkilenc- és nemzetünk megtérésének kilencszázados emlékeztérére.”

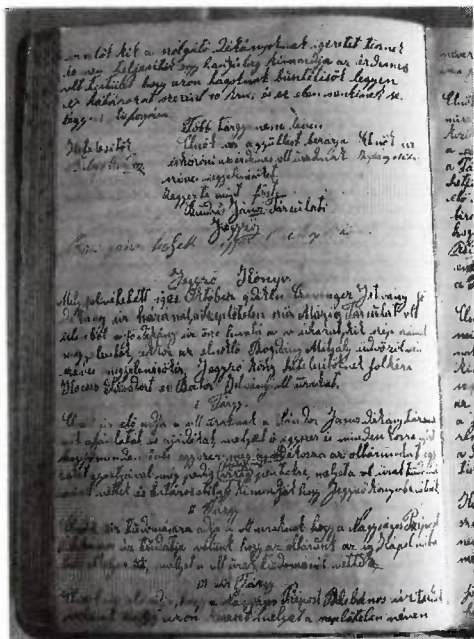
Igaz, hogy egyházzathatóságilag jóváhagyott, legálisan működő társulat csak 1908. végén lett, de a jóváhagyáskor már néhány éve működött. A tagok 1903-at tartják a megalakulás évének.

Már régóta szokás volt Gyöngyösön, hogy dec. 8-án, Szeplőtelen Fogantatás napján gyalogos búcsú indult a mátraverebélyi Szentkúthoz. 1903-ban született meg néhány jámbor ember fejében az az ötlet, hogy a szentkúti búcsú költségeinek fedezésére egy alapítványt létesítenek. Ezen alapítványból „nőtt ki” a Szeplőtelen Fogantatás Társulat, amely lényegében „a búcsú kiszélesítésére alakult”.

Az alapszabályzat második szakasza szerint célja: „tagjai körében a Krisztus iránt való hit és szeretet ápolása; a szeplőtelenül fogantatott Boldogságos Szűz Mária erényeinek követésére jó példaadással való buzdítás; a szentkúti kegyhelyre jámbor zarándoklatok vezetése; a vasárnapok és ünnepnapok megszentelésének előmozdítása; a káromkodás és részeskedés írtása.”

Az 1908. előtti működésről csak igen kevés adat áll rendelkezésünkre: Az alapító- és zárszámadáskönyvben már 1903-tól szerepelnek adatok a társulat pénzügyi helyzetére vonatkozólag, és itt olvashatók a kezdetben a „búcsúalap”, majd a társulat részére adományozók nevei. A névsorkönyvben 1903-tól (tehát a kezdetektől) találjuk meg a belépők névsorát, a miséskönyvbe szintén már 1903-tól vezették a miséket, a leltárkönyvben pedig 1907-től szerepelnek a társulat birtokában lévő vagyontárgyak listái.

A jegyzőkönyvet és a bevételes és kiadásos jegyzőkönyvet csak 1909.-től vezették, de

2. kép: jegyzőkönyv (1909–1937)

3. kép: a megörökítési jegyzőkönyv első lapja

minden valószínűség szerint már korábban is rendszeresen összejöttek a tagok, gyűléseket tartottak, vezetőséget választottak, megtartották a társulati miséket, ünnepeket, kivonultak a körmenetekre és tagdíjakat is szedtek. Erre utalnak a miséskönyvben megörökített társulati misék és a jegyzőkönyv bejegyzései is. Az 1909. dec. 19-es választmányi gyűlésen (az első, amiről a jegyzőkönyv beszámol) szó esik „elmaradt taksadíj és kamatokról”, az előző évi „eskümiséről” és „keresztkísértésről”, a társulat „kiadó pénzéről” is, amelyek mind az 1909 előtti társulati életre utalnak.

1909–10-ben szereztek be a legfontosabb társulati könyveket, többek között a jegyzőkönyvet, a bevételes és kiadásos jegyzőkönyvet, és a jótékonyági könyvet, hogy a társulat javára adományozók „örök időkre” belekerüljenek. A misékre alapítványt tevők részére is vettek egy könyvet a misék beiratására. Ugyancsak 1910-ben szereztek be az első társulati lobogót.

A kezdeti években, főleg 1910–11-ben nagyon sok olyan határozatot hoznak a választmányi gyűléseken „örök időkre”, amelyek a társulati élet beindulására utalnak. Határozatok hozatalakor gyakran hivatkoznak régi, nagymúltú testvértársulatokra (főként a nagymúltú Szent Tamás Társulatra), tőlük vesznek példát, ők jelentik a mintát.

Nemcsak a legfiatalabb volt ez a társulat, hanem a legkisebb létszámú is. Míg pl. a Szent Tamás Társulathoz több száz tagja volt, a Szepőlтелен Fogantatás Társulat virágkorában (a század huszas, harmincas éveiben) sem számlált 100–120 tagnál többet. A társulati könyvek gyakran nevezik „kisdud társulathoz” a Szepőlтелен Fogantatás Társulatot.

Török Kálmán plébános a társulatot „közelebről ismervén” 1910-ben azt ajánlotta, „hogy az Istentiszteletekre és Proczessiókra testületileg” jelenjen meg. A vezetők válasza erre az volt, hogy „ez idő szerint ezen kisded társulat nincs azon helyzetbe, hogy a régib és öregeb társulatokkal lépést tarthasson.”⁸ Ez a kijelentés mind a társulat kis létszámára, mind működésének kezdeti stádiumára utal.

A társulat létszámának növekedése szempontjából jelentős év volt 1907, amikor is 18 új tag lépett be soraikba. Az I. világháború alatt alig gyarapodott a létszám, de 1919-ben ismét sok, 13 új belépő volt. A legtöbb belépés a huszas években történt. Érdeemes megjegyezni, hogy 1933-ig, (ameddig a nésvorkönyv a belépők belépési évét vezeti) nem fordult elő olyan év, hogy ne gyarapodott volna a társulat néhány új taggal. (1933 és 1947 között sajnos nincs pontos adat az évről-évre újonnan belépők létszámára.)

Kik voltak a társulat tagjai? „A társulat tagja lehet minden tisztességes ker., kath. hívő, nemre való tekintet nélkül.” – írja az alapszabályzat harmadik szakasza.

Foglalkozási összetétel szerint a tagok városi „szőlőművesek”, ún. „kapások” voltak, a társulatnak tehát kifejezetten „paraszti, szőlőműves jellege volt”.⁹ Ezen a rétegen belül találkozhatunk az egyszerű napszámostól a jómódú szőlősgazdáig mindenkivel. Mindössze egy személynél találtam meg a szíjgyártó foglalkozás megnevezését. (ifj. Vághi János, jelentős alapítótag) Iparosokat csak nagyon ritkán, és általában nem teherviselőnek, hanem csak taksásnak vettek fel, mert „nem akarták hogy megváltozzon a társulat jellege”.¹⁰ (A Szent Tamás Társulat régi alapszabályzatában szerepelt is az a kitétel, hogy teherviselő tagnak csak szőlőműveseket fogadnak be.)

Nézzük meg a társulat családok szerinti összetételét: A társulatok nagyon sokszor rokon családokat fogtak össze, olyan embereket, akik a civil életben szintén nagyon közel álltak egymáshoz. Általános volt, hogy a társulati tagság apáról fiúra szállva generációkon keresztül öröklődött. Az évszázados múltú visszatekintő nagy társulatoknál egy-két nagy család részvétele is dominált. (Pl. a Szent Kereszt Társulatot a Bogdányok és a Csépanyok, a Szent Tamás Társulatot a Tuzák és a Juhászok, a Szűz Mária Társulatot a Tasik, Poczik és a Sankovicsok társulatának nevezték.)¹¹ A Szeplőtelen Fogantatás Társulatnál több jelentős, olykor generációkon keresztül ismétlődő családnevet is találhatunk: Bogdány, Bognár, Pampuk, Juhász, Eperjesi, Tuza, Vághi, Bardóczy, Rejlik, Tasi, Mátyási, Vernyik, Major, Csiba, Buday, Kozmáry.

A Szeplőtelen Fogantatás Társulat tagjainak jórésze egyúttal más társulat tagja is volt (előfordult, hogy háromnak is).

A tagok a társulaton belül egyenrangúak voltak. Függetlenül attól, hogy a civil életben alá vagy fölérendelt viszonyban álltak egymással, mindenkinek a „dékányuram” megszólítás járt.¹² A nép a dékánokat dékányoknak hívta.

A Szeplőtelen Fogantatás Társulat felépítése, belső szervezete lényegében megegyezett a többi, több száz éves múltú visszatekintő testvértársulatával: „A tagok két rendbeliek:

a) alapító tagok, kik egyszersmindenkorra legalább 20 (húsz) koronát fizetnek a társulat pénztárába, ha ez összeget az alapító tag egyszerre le nem fizeti, úgy annak évi 6%-os kamatát fizeti mindaddig, míg az alapítói díjat egészében be nem szolgáltatja.

8. Jegyzőkönyv I. (1909–1937.) (továbbiakban Jkv. I.) 1910. febr. 10./2. tárgy.

9. KÖRÓDI András (továbbiakban K. A.) 1992. Szóbeli visszaemlékezés.

10. Uo.

11. Uo.

12. Uo.

4. kép: a társulat oltárának régi helye, mellette balra a hatvanas évektől használt új oltár (Szent Bertalan templom)

b) pártoló vagy taksás tagok, kik a társulat pénztárába évenként 2 (két) koronát fizetnek.”
– szól az alapszabályzat harmadik szakasza.

Az alapszabályzat negyedik szakasza szerint: „Az alapító tagok minden társulati szolgáltatásban teherviselők. A pártoló vagy taksás tagok tetszésük szerint szolgáltatást is vállalhatnak. Ha a pártoló vagy taksás tag teherviselő is, úgy a társulat a taksásnak minden családtagját temeti, ellenkező esetben csak magát a taksás tagot.”

Mit jelentett teherviselőnek lenni? A teherviselők „teljesítettek szolgáltatást” vagyis ők vonultak ki fáklyákkal, lobogóval a miséken, búcsúkon, temetéseken és egyes városi ünnepeken pl. főpásztorfogadáson, templomszentelésen. A teherviselők minden esetben férfiak voltak.

Mit jelentett taksásnak lenni? A taksásoknak, akik nem vállaltak szolgáltatást csak a megszabott taksadíjra kellett fizetniük, más egyéb kötelezettségük nem volt. Egyetlen nagy társulati ünnepen, a „Keresztkísértésen” kellett évente nekik is résztvenniük. Taksások nők is lehettek. Azokat az asszonyokat, akiknek férjük társulati tag volt és meghalt, felkérték, hogy iratkozzanak be a társulatba taksásnak.

(Az alapszabályzat későbbi, kézzel frott példányában csak a teherviselő – taksás megkülönböztetés szerepel, az alapító tag – pártoló tag megosztás már nem!)

A társulati élet megszervezésére, irányítására szükség volt egy vezető testületre, amely a Szeplőtelen Fogantatás Társulatban hasonló hierarchiájú volt, mint a példának tekintett testvértársulatokban. Az alapszabályzat ötödik szakasza így fogalmaz: „Mivel minden társulati igyekezetnek alapja a jó rendtartás, ennek okáért a társulat ügyeinek intézésére előjáróság állítatik, úgymint: „szószóló”, „fődékán”, „aldékán”, „jegyző”, „szolgadékán”.

Az előjáróság tagjait ... egy évi időtartamra a társulati közgyűlés választja ...”. Az előjáróság mellé a társulat közgyűlése 20 tagból álló választmányi testületet választ, mely később önmagát kiegészíti.”

„A társulat előjárósága minden évben a Szeplőtelen Fogantatás napján újra alakul ... a fődékán házánál.” – mondja az alapszabályzat hatodik szakasza.

Az ELŐJÁRÓSÁG tagjai tehát az ELNÖK (szószóló), a FŐDÉKÁN, az ALDÉKÁN, a JEGYZŐ és a SZOLGADÉKÁNOK. A jegyzőkönyv és a társulati tagok gyakrabban használják a TISZTIKAR kifejezést, mint az előjáróságot. A tisztikar megegyezik az előjárósággal, csak a szolgadékán nem tartozik bele. Tágabb értelemben viszont beletartozik az alelnök, az aljegyző és a korelnök is. A tisztikar tagjait TISZTVEISELŐKNEK vagy TISZTSÉGVISELŐKNEK nevezték.

A társulat életét a tisztikarral együtt egy húsz tagból álló VÁLASZTMÁNYI TESTÜLET irányította melynek tagjait „VÁLASZTMÁNYOKNAK” hívták. Az elnök minden év elején kijelölt a „választmányok” közül egy öt tagból álló bizottságot, melyet ÖTÖS TAGÚ BIZOTTSÁGnak vagy ÜGYVEZETŐ BIZOTTSÁGnak neveztek. Tagjait „BIZOTTSÁG URAKnak” vagy „BIZOTTSÁGOKnak” hívták. A „bizottság urak” sokszor éveken keresztül ugyanazok a személyek voltak, olyanok akik a választmányi testületben már nagy tekintéllyel, több éves tapasztalattal rendelkeztek és a társulat irányításából évek óta kivették részüket. Az ötös tagú bizottság hatáskörébe tartozott a „társulat kiadási és bevétel könyvének felülvizsgálása évente legalább egyszer”, a társulat „kiadó pénze” felett való intézkedés és a „sürgősebb dolgok elintézése és a társulat ingó vagyonának ellenőrzése”.¹³

13. Jkv. I. 1911. dec. 19./7. tárgy.

Az ötös tagú bizottság üléseit BIZOTTSÁGI GYŰLÉSEKnek nevezték. Ezen az öt „bizottság úron” kívül két „kisegítő bizottság úr” (másnéven pót bizottsági tag) is résztvett. Ők csak azért voltak jelen, hogy tanuljanak, szavazati joguk nem volt.

Bizottsági gyűlésekete akkor hívtak össze, ha kevésbé fontos ügyekben kellett határozni. Ezen a gyűléseken döntöttek el, hogy milyen témákat vitassanak meg a választmányi testület és a tisztikar gyűlésein, az ún. VÁLASZTMÁNYI GYŰLÉSEken

A társulat életét legfelsőbb szinten a választmányi gyűléseken irányították, melyeket az alapszabályzat közgyűlésnek nevez. A választmányi gyűléseken tehát a tisztikar és a választmányi testület volt köteles megjelenni. Ezeket a gyűléseket mindig a fődékán házában tartották és az elnök vezette le. Választmányi gyűlést évente legalább négyszer kellett összehívni, de rendszerint ennél sokkal többször üléseztek. (Az 1920-as, 1930-as években gyűléseztek a leggyakrabban, évente átlagosan tízszer is.)

A választmányi gyűléseken való összejövetelek időpontja kötődött a mezőgazdasági munkákhoz. Tavasszal és nyáron ritkábban tartottak gyűlést, míg az őszi és téli hónapokban szinte havonta.

Miket tárgyaltak a választmányi gyűléseken? Itt tárgyalták meg a társulat szervezeti életével kapcsolatos ügyeket, (a tisztségviselők állását illető témákat, a legkülönbözőbb személyi és fegyelmi ügyeket, az új tagok belépését vagy az esetleges távolmaradásokat, kilépéseket). Itt jelentették be az alapítvány tételeket, hagyományozásokat és ajándékozásokat. Megbeszélték az egyházi és társulati ünnepek megrendezésével és időpontjával kapcsolatos ügyeket, a temetéseket, társulati miséket. Megvitatásra kerültek a társulat vagyontárgyaival kapcsolatos kérdések is (azok javíttatása, eladása, újak vétele stb.). Megbeszélték a társulat pénzügyeit (a fontosabb kiadásokat, bevételeket, pénzfelvételeket, tagdíjak nagyságát stb.). Megtárgyalták a társulat szőlőföldjének megművelésével kapcsolatos témákat, és a szőlőtermés, a borkészlet felhasználására vonatkozó kérdéseket is.

De hogyan folytak le ezek a gyűlések? Egykori társulati tag kifejezésével élve „nagyon parlamentárisan” zajlottak.¹⁴ A választmányi gyűlés kezdetekor az elnök üdvözölte a megjelenteket és fölkérte őket, hogy „társulatunknak ezen egynéhány tárgyait a legnagyobb figyelemmel és odaadással legyenek szívesek letárgyalni.”¹⁵ Ezután felkért két „választmányt” a jegyzőkönyv hitelesítésére. A jegyző felolvasta az előző választmányi gyűlésről írt, letisztított jegyzőkönyvet. Ha a választmányi testület helyesnek találta, akkor a hitelesítők aláírták. (A társulatban csak két alkalommal fordult elő, hogy a jegyzőkönyvet újra kellett írni.) Ezután az elnök előadta az ügyvezető bizottság által előkészített tárgyakat, melyeket sorban megvitatottak. Általában szavazás útján hoztak határozatokat. Az öregebb, köztisztviselőben álló tagok szólaltak fel gyakrabban, az ő véleményük volt a mérvadó. Mindenki véleményét meghallgatták, de a felszólalásokba nem volt szabad beleszólni. Hagyományozások, adományozások, s főként fegyelmi ügyek és belépések esetében behívták és meghallgatták az érintetteket is. A gyűlést az elnök ha „több tárgy nem lévén”, bezárta.

Nézzük meg milyen sorrend szerint lettek megválasztva a tagok a különböző tisztségekre. „Az előljárási tisztét a társulat minden férfi tagja a társulatba lépés idő és sorrendjében a szolgadékánságtól fölfelé egy évig viselni köteles” – írja az alapszabályzat ötödik szakasza. Tehát a tisztség mindenkire rákerült belépési sorrend szerint. Először a szolgadékánságot kellett eltölteni. Ezután alkalmasság szerint vagy az aldékánság vagy a jegyzőség következett (egy-egy év). Akit, mint írástudót, jegyzőnek szántak, annak előtte egy évig aljegyzőnek kellett lennie. Az aldékán és a jegyző voltak a fődékánság várományosai. Ezek tisztségük letöltése után

14. K. A.

15. Jkv. I. 1919. jan. 6.

két-három évig mint „választmányok” vettek részt a választmányi gyűléseken, s csak azután került rájuk a fődékáni tisztség (egy év). Csak a fődékánást elöltött lehetett az elnöki tisztség várományosa. A fődékánást elöltése után újabb három-négy évi „választmányosság” vagy bizottsági tagság következett, de előfordult, hogy még a választmányi testületből is kikerült az illető „pihenni”, azaz csak mint rendes teherviselő tag vett részt a társulat életében.

Akit előre elnöknek jelöltek, azt az elnöki tisztségét megelőző évben „behozták újra a választmányba” egy évre mint alelnököt. Aki az elnökséget is eltöltötte (ált. két év), még néhány évig benn maradhatott mint bizottsági tag a vezetőségben, majd kimaradt a társulatban. Helyettük pedig jöttek mindig az újak. Így frissítették, újtották meg a választmányi testületet.

Ha egy társulati tag valamelyik másik társulatban tisztviseelő volt, akkor a Szeplőtelen Fogantatás Társulatban fel volt mentve erre az időre a tisztviseelői szolgálat alól. Ha akart szolgálhatott, de nem volt kötelező.

Vegyük sorra az előjáróság tagjainak feladatait. Az eredeti hierarchia szerint (az alapszabályzat első példánya) az ELNÖK, vagy régebbi szóhasználattal a „szószóló” áll az első helyen. „Szószóló, ki elnököl a gyűléseken és a temetőben temetéskor az egyházi szertartás után előimádkozik” – mondja az alapszabályzat ötödik szakasza. A társulati ünnepeken az elnök mondott beszédet és ő imádkozott elő.

1911-től „különleges szükségességek körülményére” két évente alelnököt is választanak. Az ALELNÖK a már „másod éves” elnök mellett egy év alatt beletanult a tisztségbe és szükség esetén az elnököt is helyettesítette.

1930-ig csak a jegyzőséget eltöltött személy lehetett elnök. Ez az elnöki tisztség fontosságára, társadalmi megbecsülésére utal, hisz csak írástudó, már tanultabb embert kívántak erre a posztra. 1930-ra valószínűleg gyarapodott a társulaton belüli írástudók száma, és aki nem lett jegyző, nem feltétlenül volt írástudatlan. Ezt a feltételezést megerősíti az az 1929-es választmányi határozat, miszerint „1930-tól kezdve az elnöki állást foglalja el az aldékán is aki megfelelő ne csak a jegyző”.¹⁶

Második, de legalább olyan fontos tisztség a FŐDÉKÁNI poszt volt. A fődékánt ÖREGDÉKÁNNak is hívták. Tisztségével, feladatkörével a Szeplőtelen Fogantatás Társulat alapszabályzata részletesen is foglalkozik: „A fődékánnak minden társulatbeliektől illendő tisztelet és becsület adassék; úgy hogyha a társulatot illető dologban közülük akárkit és akár mikor magához szólíttat, és amit kinek-kinek parancsol, a társulat rendje szerint tartozik mindenki szavát fogadni és neki engedelmeskedni.”¹⁷ A fődékán kötelessége volt a társulati tagokat a szolgadékánok által a társulati ünnepekre, egyházi szolgálatokra kirendelni, („bevetni”). A fődékánál tartották a gyűléseket és a különböző ünnepi összejöveteleket.

„Ha valaki a társulatbeliek közül súlyos betegségbe esik és ápolókat kíván, a fődékán tartozik a társulati tagok közül két embert mellé rendelni.” „A fődékán és az aldékán tartoznak a társulatbeli betegeket látogatni és azokat a szentségek fölvetelére figyelmeztetni és inteni. A beteglátogatás kötelme alól csak a hatósági tilalom menti fel őket.”¹⁸

A fődékán ügyelt az aldékánnal együtt a társulat vagyonára is: „A társulat minden vagyonát a fődékán és az aldékán a választmány állandó ellenőrzése mellett, saját anyagi felelősségük mellett kezelik, és a vagyonkezelésről minden évben, a december nyolcadikát követő vasárnapon délután ... számot adnak.”¹⁹ A fődékáni tisztség egy évre szólt.

16. Uo., 1929. dec. 4./3. tárgy.

17. Articuluskönyv, 1. alapszabályzat 7. szakasz.

18. Uo. 10. szakasz.

19. Uo. 14. szakasz.

Fontos szerepet játszott a társulatban a fődekán felesége, a „FŐDEKÁNYNÉ”. Az ő feladata volt a társulati oltár díszítése, virágokkal ellátása, az oltárruhák tisztítása és új gyertyák beszerzése. Ezeket gyakran saját költségükön végezték el. Nagy társulati ünnepekkor a fődekánnénak kellett a társulat választmányi testülete és tisztikara számára ebédet főznie.

Nagyjából egyenrangú tisztség az aldekáni és a jegyzői, bár a jegyzőnek nagyobb társadalmi megbecsültsége volt. Aki az egyiket „viselte”, nem kellett már a másikat is betöltenie. Általában az írástudatlan, vagy épp írástudó, de gátlásos, nehezen fogalmazó személyek, – akik emiatt vonakodtak a jegyzői állás elfogadásától – vállalták el az aldekánságot.

Az ALDEKÁNT másnéven KISDEKÁNKént is emlegették. Természetesen az aldekánnak is megvoltak ill. a társulat története folyamán kialakultak a kötelezettségei: 1909-ben a választmányi testület kimondta „örök időkre” nézve is, hogy az aldekán a szolgadékánnal minden évben az alakuló gyűlés után beszédje az elmaradt taksadíjakat és kamatokat. 1910-ben arról döntenek, hogy a „társulat alapítványi és szenvedő kötvényeiről lajstrom állíttassék ki és az aldekánynál tartsák szerencsétlenség beütése biztosítására”.²⁰ 1933-ban az egyik választmányi gyűlésen a korelnök kifejtette, hogy a társulatnál „az aldekány úrnak semmiféle kötelessége ez ideig nem volt, ezért a választmányi gyűlésen gyakran meg sem jelent. Indítványozta, hogy a társulati ládák kulcsa az aldekánnál legyen, „és akkor kötelessége lesz a társulat vagyona felett mint esküdt embernek örködni”.²¹ Mindezekből kiderül, hogy az aldekán egyik fő feladatának a társulat vagyonának kezelését, annak óvását tartották. Ezt mondja ki az alapszabályzat – már a fődekán feladatainál idézett – 14. pontja is. A fődekánnal együtt végzendő kötelezettsége volt az aldekánnak a társulatbeli betegek látogatása. Ezenkívül az aldekán felelt azért is, hogy a társulat bora „időben le legyen fejtve”, el legyen adva.²² Az aldekáni állás szintén egy évre szólt.

Kivette a részét a társulati életből az „ALDEKÁNYNÉ” is. Ő segédkezett az oltárdíszítésben és az ebédek főzésében a „fődekánnénak”, gyakran a kiadásokban is megosztottak.

Igen jelentős és a társulati tagok által megbecsült tisztség volt a jegyzőség. A JEGYZŐ-nek természetesen írástudó embernek kellett lennie, aki képes volt értelmesen összefoglalni és megfogalmazni a gyűléseken tárgyalt témákat. A jegyző vezette a társulati könyveket. A gyűléseken a jegyző fragmentumot (piszkozat) vett fel a tárgyalt témákról és a hozott határozatokról, amit aztán letisztázott és jegyzőkönyvbe foglalt.

A jegyzői állás elég nagy elfoglaltságot jelentett, és fáradságos munkának számított. Ezt jelzi egy 1912-ben elfogadott rövidéletű határozat, miszerint a jegyzői állás „igen terhes”, ezért a társulat idősebb tagjai ezen és a többi „súlyos állás” alól legyenek felmentve. Ugyanezen a gyűlésen döntenek úgy, hogy a jegyzőség nem egy hanem két évre szóljon, mivel arra alkalmas egyén akkoriban nem volt elegendő számmal a társulatban. Nyolc évvel később, 1922-ben fogadták el azt az indítványt, miszerint „a jegyzői állás egy évre is megfelel, van elég fiatal erre megfelelő” tagtárs a társulatban.²³ Egy 1914-es választmányi gyűlésen kimondták, hogy a leendő jegyző szolgadékánságot ne viseljen, s ha már volt szolgálta vagy annak váltságát fizette, akkor kapja vissza az összeget.

Amikor valakit a jegyzői tisztségre előre kijelöltek, előtte egy évre megválasztották aljegyzőnek. Az aljegyző feladata az volt, hogy ezen egy év alatt ismerkedjen a fogalmazással, a jegyzői feladatokkal. A gyűléseken mindig ott kellett ülnie a jegyző mellett, neki is fel kellett vennie fragmentumot, amit aztán összehasonlítottak a jegyzőével, kijavították

20. Jkv. I. 1910. máj. 16./8. tárgy.

21. Uo. 1933. szept. 24./3. tárgy.

22. Uo. 1933. szept. 24./4. tárgy.

23. Uo. 1922. nov. 12./4. tárgy.

és megbeszélték az esetleges hibákat. A jegyzőnek feladata volt tehát az aljegyző segítése és tanítása is, hogy az aztán egy év múlva megfelelően el tudja látni a tisztségét.

Itt kell megemlíteni még a KORELNÖKI tisztséget. A társulat választmányi testületében a korelnök is benne volt. A korelnökség tiszteletbeli poszt volt. Általában annak járt, aki már minden tisztséget elviselt, esetleg több évig is szolgált, mint ami szokásos volt, vagy esetleg valamely nagyobb adományt tett a társulat számára. És természetesen általában ő volt a társulat legidősebb tagja. A korelnök résztvett mindazokon a társulati ünnepeken, összejöveteleken, amelyeken a többi tisztviselő.

Korelnökök a Szeplőtelen Fogantatás Társulat fennállása során a következő személyek voltak:

1910-?	id. Bognár Mihály
1930-31	Váhgi János
1931-44	Major István
1944-47	Bogdány József

Az eddig említettek voltak a tisztikar tagjai. Az ő együttes kötelezettségük volt, hogy jelen kellett lenniük minden egyes társulati temetésen, misén, búcsún, ünnepen, egyszerűen minden összejöveteleken, ahol a társulat kivonult. Nagy idő és anyagi áldozatot követeltek ezek, de „vállalták szívesen, mert rangot is adott nekik, ha tisztviselők voltak”.²⁴

Az előjárásához tartozott még (a tisztikar tagjain kívül) a SZOLGADÉKÁN, vagy más néven SZOLGALÓDÉKÁN. A szolgadékan feladata volt a vezetőség és a társulati tagok közti közvetítés, mozgósítás bizonyos eseményekre, összejövetelekre (pl. temetésekre, búcsúkra stb.). Társulati szóhasználat szerint ők „vetették be szolgálatra a dékánytársakat”, azaz ők „talpalltak”.

Jelen társulatban évente két szolgadékánt választottak. Ezek lettek más szóval a „hites szolgák”. Amennyiben vállalták a feladatot, egyúttal „talpallós szolgák” vagy másnéven „lábbal szolgáló szolgák” lettek. Ha nem vállalták a „talpallást”, meghatározott összegű „szolgaváltságdíjat” fizettek a társulatnak, és maguk helyett szolgát fogadtak. Ezeket a fogadott szolgákat „fizetett szolgáknak” nevezték. A társulat pontosan számontartotta, hogy ki ki helyett tölti a szolgaságot. A „szolgaváltság” címén lefizetett összeget a „lábbal szolgáló szolgák” kapták meg, ez volt az ún. „talpalló”.

A szolgálai tisztség elvileg egy évre szóló kötelezettség volt, de a „lábbal szolgáló szolgák” gyakran több évig is „talpalltak”. Már jól ismerték a tagokat, lakhelyüket, és szívesen vállalták ezt éveken át újra.

Sok vitás ügy keletkezett a szolgadékanság vállalása, vagy a fogadott szolgák járandóságának nem fizetése miatt.

A szolgadékanoknak a választmányi testület 1927-es döntése következtében nem kellett „maradságot” (tagdíjat) fizetniük. 1928-ban pedig olyan határozatot hoztak, mely szerint a szolgadékanoknak és a tisztviselőknak „kocsiilletéket” sem kellett fizetniük.

Nem tartozott a vezető beosztásokhoz, de a társulat életében jelentős és fontos volt a búcsúvezetői és a nagylobogósi poszt.

A BÚCSÚVEZETŐ volt a szentkúti búcsúnak, a társulat „fogadott Szent Búcsújának a fővezetője”.²⁵

Ez a megbízás több évre szólt, a búcsúvezetők általában halálukig viselték ezt a posztot. 1912-ben a választmányi testület szükségesnek találta, hogy „búcsúvezető kíségetőt” is válasszanak.

A társulat működésének kezdetétől 1922-ig, haláláig Bakocs János volt a társulat búcsúve-

24. K. A.

25. Jkv. I. 1912. jún. 2./8. tárgy.

zetője. 1922-ben az addigi búcsúvezető kiségitő, Tasi Sándor vállalta el ezt a posztot. Sajnos nincs adat a társulat későbbi búcsúvezetőinek személyéről.

A társulat NAGYLOBOGÓSÁnak kellett vinnie a nagy temetési lobogót, amely alatt a társulati tagok a temetésekre kivonultak. A jegyzőkönyv adataiból kiderül, hogy a lobogó elég súlyos volt, erős és fiatal emberre volt szükség a viteléhez. A társulat „nagylobogó-vívői” általában részesülést kértek a társulati províziókból és nem fizettek sem maradságot sem kocsisilletéket. Ez a megbízatás szintén nem meghatározott időre szólt.

A jegyzőkönyv a társulat következő nagylobogósairól tesz említést: Bardóczi Ferencz 1925-ben öregségére hivatkozva kérte az állás alóli felmentését, aki helyett Szundi Ferenczet választották meg. 1932-től Demeter István, 1933-tól Ferencz János vállalta ezt a tisztséget. Későbbi adatok nincsenek a nagylobogósok személyéről. A LOBOGÓKERESZTANYAság és LOBOGÓKERESZTAPAság (régbben lobogóvédnök és lobogóvédnök) tiszteletbeli címeknek számítottak. Lobogókeresztzülökké általában a társulati lobogót elkészíttető vagy felújító házaspárt neveztek ki. A lobogókeresztanya csináltatott a lobogóra egy szalagot, amelyen egy ilyesfajta felirat állt: „Szeplőtelen fogantatott Szűz Mária tiszteletére xy-né”. Az új lobogó felszentelésekor a lobogókeresztanya helyezte a szalagot és egy koszorút a lobogóra. A lobogókeresztzülöket a nagy társulati ebédekre, évfordulókra és ünnepekre is meghívták. 1910-től id. Bognár Mihály és neje, 1922-től Marton István és neje Horvát Rozália, 1947-től pedig II. Juhász Ferencz és neje Liptay Mária voltak a Szeplőtelen Fogantatás Társulatnál a lobogókeresztzülők.

A társulat története során jónéhányszor előfordult, hogy egyes tagok valamilyen oknál fogva felmentésüket kérték a rájuk váró tisztség betöltése alól. Nézzük meg milyen okok lehettek ezek.

1930-ban a soron következő fődékán kifejti, hogy ő ugyan „szívesen elfogadná 1931-re a fődékányságot, de a helyisége túl szűk”, nem felel meg a gyűlések megrendezésének. Ezen lényeges érvet figyelembe véve a választmányi testület „egyszer s mindenkorra” fölmentette a fődékányság elviselése alól.²⁶

1932-ben az 1933-ra való fődékán esetében más volt a helyzet: „szét van válva a kedves feleségétől” és „fődékánasszony nélkül nem töltheti be a kötelezettségét”.²⁷ Ezt az indokot is méltányolta a választmányi testület 1934-ben a soron következő fődékánt öregségére való tekintettel mentették fel. Az 1938-ra megválasztandó fődékán azért vonakodott a tisztség elfogadásától, mert a felesége „tiltakozott” ellene. Ezt a v. t. nem tudta méltányolni és a kijelölt fődékánt megbüntették.²⁸

Az aldékáni tisztség alól is előfordult néhány felmentéskérés. Pl. 1934-ben a kijelölt aldékán elhúzódó betegségére hivatkozva kért és kapott fölmentést.

Az aljegyzői és a következő évben ezzel járó jegyzői állás alól azért kérte 1912-ben az egyik társulati tag felmentését, „mert ő az alsórészen lakik” és „néki ... igen terhére lenne”. A helyette felkért egyén szintén alsórészi lakhelyét emlegetve kérte fölmentését. A társulat ezt az indokot elfogadta azzal, hogy ez „úgy is felsórészi társulat”.²⁹

A jegyzői állásnál az arra való alkalmatlanság volt az igazi fölmentő ok: 1929-ben a választmányi testület a kijelölt jegyzőt felmentette, „mivel hogy meggyőződést szerzett ...

26. Uo. 1930. szept. 11./1. tárgy.

27. Uo. 1932. nov. 14./8. tárgy.

28. Uo. 1937. ápr. 4./2. tárgy.

29. Uo. 1912. jún. 2./5. tárgy.

hogy arra képtelen, de egyéb tisztséget hajlandó elfogadni”.³⁰ 1946-ban az egyik választmány szembetegsége miatt nem fogadta el az aljegyzői, később jegyzői állást.

1926-ban az egyik társulati tag (Marton István lobogókeresztapa) az összes tiszti állás alól felmentést kapott, „mert körülményei nem engedték” meg azok elviselését. Az elnök javaslatára ezután megválasztották „tiszteletbeli választmánynak”.³¹

Nézzük meg, hogy hogyan lehetett valaki tagja a társulatnak és hogyan zajlott a belépés. Belépéskor a tagot annak szándéka szerint vagy teherviselőnek vagy taksásnak vették fel. A tagok „helyzete” később változhatott.- Igen ritkán, de előfordult, hogy taksás átkérte magát teherviselőnek és fordítva. Teherviselők általában öregségükre hivatkozva iratták át magukat taksásnak. Az átvételtől a választmányi testület határozott.

Az alapszabályzat harmadik szakasza szerint a társulatba beállt „mindkét rendbeli tagok ... a legközelebbi társulati misén, a keresztsókolás előtt ígéretet tesznek”, melynek szövege a következő: „Én NN, mint a Szeplőtelen Fogantatás Társulatának tagja, ígérem, miszerint Isten segítségével minden erőmből azon leszek, hogy a Krisztus iránti hitben és szeretetben, a szeplőtelenül fogantatott Szűz Mária érényeinek követésében, valamint a vasárnapok és ünnepnapok megszentelésében, továbbá a káromkodás és a mértéktelenség elkerülésében a társulatnak méltó tagja legyek. Amen.” Ezt az articulus pontot próbálja gyakorlattá tenni egy 1918-as elnöki bejelentés, miszerint ezt a fogadalmat „ha ezután valaki a társulatba beáll” „az eskümisén az oltárunknál is kell tenni”.³²

Előfordult, hogy a társulat valakit „sem teherviselőnek, sem taksásnak”, hanem „tiszteletbeli tagnak” vagy „dísztagnak” vett fel. A társulat tiszteletbeli tagja volt többek között 1909-től Dr. Török Kálmán felsővárosi plébános és 1922-től Kóczian Jenő felsővárosi kántor.

1922-ben a társulat elhatározta, hogy negyven éven felüli személyt nem vesz be a társulatba teherviselőnek, csak taksásnak. Ez alól azonban néhányszor tettek kivételt.

A társulatba belépni kívánó először a társulat elnökének vagy a fődékánnak jelezte szándékát, akik behívták a következő választmányi gyűlésre. A gyűlésen minden egyes belépni szándékozónak külön-külön foglalkoztak. Mindegyiktől megkérdezték, hogy „tagja-e más társulatnak és tartja-e aztat?” (vagyis hogy kiveszi-e részét a társulat életéből)³³. Ha nem tartotta, akkor ebben a társulatban sem tartották kívánatosnak a tagságát. (Egy 1922-es esetben a Szűz Mária testvértársulattól hozandó igazolásra kötelezték azt a két belépni kívánót, akik azt nyilatkozták, hogy a másik társulatban való tagságukat nem tartják.) Ha egy másik társulattól kizártak valakit, akkor azt ide sem vették föl.

Előfordult, hogy felolvasták a belépni szándékozónak az alapszabályzatot, és kifejtették, hogy milyen kötelezettségek várnak rájuk.

A jegyzőkönyvben az 1910. dec. 10-i választmányi gyűlés után dátum nélkül található egy beállónak szánt összefoglaló a következő címmel: „A társulatunkba beállani kívánóknak elmondani való figyelmeztetés”: „Volt e mán ön más Társulatban ... Hites felesége van e Ha ez úgy van akkor önt a társulat rendes tagjául elfogadja Hogy ha ön a társulat elől írt Törvény szabályait elfogadja Melly így szól Ha önt a Fődékány szolgája által Temetésre vetteti s ha a Temetésre meg nem jelenik Büntetése legyen 8 fillér. S ha pedig Búcsúkor lobogósnak vagy fáklyásnak vagy pedig Akár melly Misére fáklyásnak ... vetik és ha ígérte magát és meg nem jelent Büntetése legyen 80 fillér. Vagy ha ... Tag társunk betegségben

30. Uo. 1929. dec. 4./4. tárgy.

31. Uo. 1926. márc. 7./4. tárgy.

32. Uo. 1918. dec. 20./6. tárgy.

33. K. A.

szenved s kívánna ... éjjelre virrasztót ... a fődékány ... ha önt vetteti kötelességének ismerje ennek engedelmeskedni és ha nem teljesíti Büntetése ... 80 fillér. És ha a maradságból vagy akár miféle tartozásból 4 koronán felül felgyűlne és ezen tartozás vissza maradása idején Történne önnek a vagy Feleségének halálozások ennek következtében a társulat nem köteles kirukkolni. Ha pedig a szolgaság rá fog kerülni azt kötelességének tartsa elviselni egy Évig ... Vagy ha körülményei nem engedné ha a társulat olly szíves hogy megválthatja magát szolgaság váltság fizetése legyen 20 korona és Ezen felül a Jegyző állás vagy Aldékány Fődékány s Elnöki állás reá kerül kötelességének ismerje elviselni ... Beiratási illetéket pedig fizet 20 fillért És legyen a Társulatunk tisztességes tagja Isten segítse velünk együtt”.

A társulatba belépni szándékozót erkölcsileg és jellemileg is megbírálták, s ha „sem erkölcsi sem személyi hibát nem találtak benne”, elfogadta a „társulat törvényeit”, és befizette a beiratási díjat, akkor a társulat tagjai közé felvette.

Belépéssel járó anyagi terhek:

Attól függően, hogy a belépő taksásnak vagy teherviselőnek lépett be a társulatba, a belépési költség is különbözött.

Mivel a taksások évenkénti taksadíjat fizettek, belépéskor csak beiratási díjat, másnéven illetéket kellett fizetniük. Más a helyzet a teherviselőkkel. Ők a belépésükkor a beiratási díjon kívül meghatározott összegű alapítványt tettek. Az alapítvány összegét nem volt kötelező azonnal kifizetni, általában a felét fizették készpénzben, másik feléről kötelezvényt adtak. Ez volt a társulat szóhasználat szerint az „alapítványi kötvény”. E „kötvény” után kamatot tartoztak fizetni a társulat pénztárába. Az alapszabályzat szerint a kamatláb 1908-ban 6% volt.

Az alapítványi díj, a taksadíj és a beiratási illeték természetesen a pénz értékének változásával a társulat fennállása során gyakran változott. (Pl. az alapszabályzat harmadik szakasza szerint 1908-ban az alapítványi díj 20 korona, a taksadíj 2 korona, és a beiratási illeték 20 fillér volt. Az infláció következtében 1923-ban a már akkor 1000 korona alapítványi díjat 20 000-re emelték, a taksadíj 5000 korona, a beiratási illeték 1000 korona lett. 1927-ben 4 pengő alapítvánnyal léptek be az új teherviselő tagok.)

A társulat nem szívesen vált meg tagjaitól. Az alapszabályzat későbbi, újonnan szerkesztett nyomtatott példányának 13. szakaszában ez áll: „Aki egyszer a társulatba beáll, abból elegendő ok nélkül ki nem léphet. Ha mégis kilépne, a társulaton semmi követelni valója nincs többé, még azon esetben sem, ha a társulat kilépéséhez hozzájárult. Ha a kilépett tag ismét felvetetni kívánja magát, a visszavételről az egész társulat határoz; ha annak határozata ránézve kedvező, a visszavételkor az egész társulatot megkövetni tartozik.”

Ha a társulattól több évre elmaradt tag később vissza akart térni, csak az esetben fogadta vissza a társulat, ha erkölcsileg megfelelt, és az évek óta nem fizetett maradságát és restanciáját rendezte.

Ha egyszer valakit kizártak a társulattól, általában többé nem fogadták vissza.

Önként kilépések igen ritkán fordultak elő a társulat életében. A harmincas évek elején, amikor a gazdasági válság hatásaként sok tag nem tudta rendesen fizetni a tagdíjat, történt több önként kilépés. Ha valaki több évig elmaradt a társulattól, egy idő után automatikusan megszűnt a tagsága. Eleinte előfordult, hogy valaki évekig nem járt a társulatba, majd amikor a családjában haláleset történt, mégis kérte a társulati temetést. A temetéssel járó

terhek pedig a társulatot terhelték. Így aztán később született egy szóbeli határozat, miszerint aki „három évi maradsággal fel van, utána automatikusan” megszűnik a tagsága.³⁴

A vallásos társulatok működését 1950 szeptember 24-én belügyminiszteri rendelet alapján Gyöngyösön is betiltották. A többi gyöngyösi társulathoz hasonlóan a Szeplőtelen Fogantatás Társulat sem oszlott fel, fenntartotta a hagyomány éltető ereje. Leszűkített keretek között tovább folytatta tevékenységét.

IRODALOM

BOROVSZKY Samu

1909. Heves vármegye. Budapest.

KECSKÉS Péter

1992. Oppidum és confraternitas: A gyöngyösi Szent Lélek Társulat. In.: NÉP-NYELV Budapest, 63–70.

LÖFFLER Erzsébet

1984. A gyöngyösi céhek a XVIII–XIX. században. In.: HAVASSY Péter–KECSKÉS Péter (Szerk.) Tanulmányok Gyöngyösről Gyöngyös, 287–318.

Várallyayné-Hatala Emese

Die Geschichte des Vereins „Unbeflechte Empfängnis” in Gyöngyös ab 1908 bis 1950. I.

Der Aufsatz beschäftigt sich mit dem religiösen Verein "Unbefleckte Empfängnis" (Szeplőtelen Fogantatás), der offiziell 1908 genehmigt wurde. Zu dieser Zeit gab es in Gyöngyös 9 religiöse Vereine. Die Geschichte einiger von diesen Vereinen geht auf das Mittelalter zurück.

Während des Mittelalters wurden in Gyöngyös nach dem Vorbild des Aufbaus und der Verfassung der Handwerkerzünfte mit der Hilfe der Katholischen Kirche religiöse Vereine gegründet. Diese Vereine hatten Altären in ihrer Pfarrkirche, an denen sie ihre Messen hielten. Sie verfügten auch über Weinbauanlagen, die von den Mitgliedern gemeinsam gebaut wurden. Sie wurden von jährlich neugewählten Vorständen geführt, die regelmässig Sitzungen hielten. Die Tätigkeiten und Alltage der Mitglieder wurden in einer Vereinverfassung vorgeschrieben. Die Vereine zogen mit Fackeln und Flaggen an den Kirchenfesten und Begräbnissen der gestorbenen Mitglieder aus. Sie nahmen auch an den bedeutendsten städtischen Festen gemeinschaftlich teil.

Unter den religiösen Vereinen in Gyöngyös war der Verein "Unbefleckte Empfängnis" am jüngsten und zugleich am kleinsten. Sein Aufbau und seine Verfassung bildete er nach dem Vorbild der älteren Vereine in Gyöngyös aus. Seine Pfarrkirche war die Sankt Bartholomäus Kirche. Dieser Verein war in erster Linie für die Organisation und Abwicklung der Wallfahrt, – die jedes Jahr zu der "heiligen Brunne" in Mátraverebély geführt wurde, – gegründet. Die Mitglieder waren meistens Weinbauer, die oft aus einigen verwandten Fa-

34. Uo.

milien stammten. Der Vorstand bestand aus den Funkzionären (Oberdekan, Vizedekan, Vorsitzende, Notar, Dienerdekan) und einem Ausschuss, der 20 Mitglieder zählte. Sie wurden in der Reihe des Eintritts in den Verein von Jahr zu Jahr neugewählt. Die Aufgaben der Funkzionäre waren in der Verfassung vorgeschrieben. Der Vorstand hielt wenigstens viermal in einem Jahr Sitzungen, in denen die Themen des Vereinlebens diskutiert wurden.

VÁRALLYAYNÉ HATALA EMESE
H-3200 Gyöngyös
Jeruzsálem u. 10. IX./56.12